

# NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 3605. Mederedacteurs: Jos. Cremers, Canne-België. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.). Telef. 2079. R. Geurts, Echt, Penningmeester; ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v. h. Nat. hist. Gen., Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Tel. 2121.

Verschijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan de Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 7 Augustus a.s. — Nieuw lid. — Verslag der Maandelijksche Vergadering op Woensdag 3 Juli 1940. — Drs. P. J. Bels. De Kardoen in Nederland. *Cynara cardunculus* L. — C. Willemse. On a collection of Indo-Australian Tettigoniidae. (Is continued).

**DE MAANDELIJSCHES VERGADERING**  
zal plaats hebben op **Woensdag 7 Aug. a.s.**  
's namiddags te 6 uur precies in het Museum.

## NIEUW LID.

Mej. G. v. Rij, Apotheker, Burg. v. Rijnsingel 9, Roermond.

## VERSLAG DER MAANDELIJSCHES VERGADERING VAN 3 JULI 1940.

Aanwezig de dames: W. Beljaars, A. Kemp-Dassen en Th. v. Schaïk, benevens de heeren: L. Grossier, J. Maessen, D. v. Gugten, H. Jongen, J. Heijen, D. v. Schaïk, R. Kofman, L. Mertens, M. Kemp, M. Meyer, Br. Cristoforus, P. v. Hest, H. Rongen en G. Waage.

De vergadering wordt voorgezeten door den heer L. Grossier. Deze opent de vergadering en geeft het woord aan den heer **Waage**. Van Jhr. v. Heurn, Leeraar aan de Ned. Ind. Artsenschool te Soerabaja, kreeg spr. een brief naar aanleiding van de bespreking van bloembestuivende vleermuizen in de vorige vergadering. Dit schrijven luidt als volgt:

Het résumé uwer mededeeling over nycterio-phiele bloemen in het jongste nummer van het Natuurhistorisch Maandblad, blz. 36/37, geeft mij aanleiding tot een paar opmerkingen.

Wanneer Mejuffrouw Beljaars in hare vraag bedoeld heeft op de eigenlijke kalongs (dus de grootere soorten van frugivore vleermuizen, de

„vliegende honden”), heeft HEd. volkomen gelijk gehad. Er is geen kwestie van, dat deze dieren zouden leven van stuifmeel en honing. Zij zijn vruchten-, bloemen- en blaren-eters. Dat zij bij gelegenheid wel eens stuifmeel overbrengen, bijv. van de bloemen van kapok en doerian, is wel zeer waarschijnlijk, maar zij leven er toch geenszins van. Ook de kleinere vliegende hondjes, het Genus *Cynopterus*, gedragen zich op dezelfde wijze, en zelfs van de eigenlijke stuifmeel-eters, de *Macroglossidae*, is aangetoond, dat zij wel degelijk óók de andere deelen der bloemen verorberen, bijv. de bloemkronen van *Kigelia* (den leverworstboom), een Bignoniacee, welker bloemen met hare 4 meeldraden volstrekt geen groote hoeveelheden pollen vormen. Op den door mijn vriend v. d. Pijl opgestelden regel ten aanzien van de grootte der bloemkroon bestaan ook tal van uitzonderingen; men denke slechts aan de zeer kleine bloemen van *Parkia* en *Freycinetia*, die toch ijverig door vleermuizen worden gezocht.

Van *Eonycteris* is door Bartels Sr geconstateerd, dat hij op Sphinxenmanier voor de bloemen der Agaven staat te fladderen en daaruit inderdaad het pollen haalt. Trouwens de tongpapillen wijzen daar wel op, vooral die van *Macroglossus*.

Mocht U eventueel prijs stellen op het bezit van een paar exemplaren van *Cynopterus* in formaline, dan kan ik er U wel afstaan. U zult dan tevens er U van kunnen overtuigen, dat althans van dát Genus de tanden stellig niet gereduceerd zijn, evenmin trouwens als die van *Eonycteris* en zelfs ook die van *Macroglossus*, waarvan ik echter te weinig exemplaren bezit dan om er iets van te kunnen missen. *Macroglossus* behoort tot de zeldzame verschijningen, die men niet gemakkelijk te pakken krijgt.

De Voorzitter zegt, dat uit het schrijven van den heer van Heurn blijkt, dat ons Maanblad

wordt gelezen ook door ter zake kundigen, een verheugend verschijnsel.

De heer **P. v. Hest** vertelt, hoe hij oliekevers (*Meloë proscarabeus*) heeft geobserveerd bij 't graven. Dit geschiedt met de kaken, terwijl de grond tusschen kop en borststuk wordt weggedragen en niet met de pooten, zooals in Brehm wordt verteld. Verder deelt spr. mede, dat hij een nest van *Vespa rufa* gevonden heeft, hangende aan een balk in een schuur. Hij nam de koningin weg, waarna een hulpwifje eieren ging leggen, soms 2 of 3 stuks in 1 cel.

De heer **v. Schaïk** deelt 't volgende mede.

Reeds jaren lang heb ik in mijn tuin *Oenothera Lamarchiana* en *O. biennis* door elkaar staan en ieder jaar trof ik daartusschen dezelfde tusschenvormen aan met gemengde eigenschappen van de beide soorten. Temidden van de vele wisselvalligheden, welke de soorten, zooals bekend is, vertoonen, is de tusschenvorm, welke ik bedoel, in enkele hoofdtrekken vrij onveranderlijk. Ze is gekenmerkt door groote bloemen, ca 7 cm in diameter, welke overigens volkomen op *biennis* gelijken, doordat ze vlak uitstaande, zelfs eenigszins teruggeslagen kroonbladen hebben; de stengel en ook de vruchtbeginsels vertoonen weinig, verspreide roode stippen; de bladeren hebben volkomen witte nerven; de bloemknoppen zijn kort en dik. Reeds als zeer jonge plant kan men deze tusschenvormen onderscheiden, vooral door de zeer witte bladnerven en de smalle, eenigszins lancetvormige bladeren. Ofschoon systematische kweekproeven daarvan alleen het bewijs zouden kunnen leveren, geloof ik zeker, dat we hier met een kruising der beide soorten te doen hebben.

Ook dit jaar had ik een paar van deze planten apart gehouden, waaronder er een was, welke alleen door de forsche bouw, de meerdere vertakkingen en het door meer beharing der bladeren zachtere voorkomen hiervan, mijn aandacht trok. Toen deze plant tegen half Juni de eerste goed ontwikkelde knoppen vertoonde, bleken de tweede en derde knop van onder (in den regel bloeien de planten vrij regelmatig van onder naar boven) veel sterker ontwikkeld te zijn en vooral door de groote dikte van de andere zichtbare knoppen af te wijken. Dadelijk meende ik met dubbele bloemen te doen te hebben, daar er zeer duidelijk twee vergroeide vruchtbeginsels te zien waren, terwijl ook de kroonbuizen uit twee samengegroeide buizen bestonden. Er was echter nog een aanwijzing voor, namelijk het aantal kelkbladen, dat reeds waarneembaar was aan de puntjes, welke bovenaan de knop iets uitstaken; duidelijk waren er reeds acht te onderscheiden.

Toen op 16 Juni bleek, dat de beide abnormale knoppen zouden opengaan, vertoonde zich het eerste uiteenwijken van de kelkbladen al vroeg op den middag, omstreeks 3 à 4 uur (zomertijd), terwijl dit in normale gevallen op lichte dagen eerst om 6 à 7 uur zichtbaar is. In verhouding geschiedde het opengaan der bloemen dan ook zeer vroeg.

Het resultaat was merkwaardig, omdat er tusschen de twee dubbelbloemen toch een aan-

merkelijk verschil bestond. Bij de eene was het een afzonderlijke, tegenover de normale vorm dubbeltallige bloem geworden met acht kroonbladen, acht kelkbladen, zestien meeldraden en twee stijlen met resp. 5 en 7 stempellobben. Ook dit laatste kan als een dubbeltal van het normale beschouwd worden, daar het aantal stempellobben veranderlijk is. Deze bloem geleek dus in haar geheel eenigszins op de gewone vorm, vooral omdat de bloembladen erg regelmatig, dakpansgewijs voor de helft over elkaar geschoven waren, zoodat deze dubbele bloem geheel het karakter had van een enkele.

Bij de andere dubbelbloem bleek de kelk een tweetal afzonderlijke bloemen te omsluiten (hoewel we hier eigenlijk alleen met het binnengedeelte van twee bloemen te maken hadden) waarvan dus de kroonbladen van ieder afzonderlijk als bij gewone bloemen waren samengerold en het normale aantal van 8 meeldraden en 1 stijl bevatten. De eene bolem had 7, de andere 5 kroonbladen, welke laatste afwijking ook bij de gewone vorm wel eens voorkomt. Deze bloemen konden zich natuurlijk niet ten volle openen, omdat de binnenste kroonbladen elkaar in den weg zaten. Wel konden de kelkbladen zich op de gewone wijze geheel terugslaan.

Later bleek mij, dat bij de eerstbeschreven dubbelbloem de kroonbuis één enkele doorlopende buis vormde, welke onderaan, bij de aansluiting aan de vruchtbeginsels, gesplitst was, zoodat iedere stijl daar door een zeer kort buisje naar het vruchtbeginsel leidde; vermoedelijk zijn de vruchtbeginsels bij deze bloem geheel gescheiden gebouwd. Bij de andere dubbelbloem was de kroonbuis over de volle lengte in twee gescheiden, maar duidelijk uitwendig vergroeide buizen verdeeld.

Behalve de knoppen waren alle onderdeelen der bloemen van dezelfde afmetingen als bij de gewone vorm.

De heer **Maessen** vraagt, hoe lang de immuniteit tegen typhus duurt, na de insputingen, die allen de laatste weken hebben ondergaan. De heer **Waage** beantwoordt deze vraag en houdt een korte causerie, waar meerdere vragen over dit zoo actuele vraagstuk gedaan worden, over de immunisatie in 't algemeen.

De Voorzitter sluit hierop de vergadering.

## DE KARDOEN IN NEDERLAND.

### CYNARA CARDUNCULUS L.

„Eet, drinkt en verheugt U, want verder geeft de aarde weinig goeds”.

Grafsteen Assur-bani-pal, 626 v. C.

Ruim vier en een half jaar zijn we thans met het vleermuizen-onderzoek in Nederland bezig. Hiervoor controleeren we o.a. regelmatig met Ir. D. C. van Schaïk de honderdachtenveertig, ons bekende, grotten in Z. Limburg. Bij deze contrôle maken we niet alleen studie van de vleermuizen, doch van alles wat de grotten bieden, dus geologie, karstverschijnselen, geschiedenis, flora, fauna enz.